

Sag C-82/21**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

9. februar 2021

Forelæggende ret:

Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie (Polen)

Afgørelse af:

13. oktober 2020

Sagsøgere:

B.S.

Ł.S.

Sagsøgte:

M.

Hovedsagens genstand

Krav om betaling af et pengebeløb som følge af uberettiget opkrævede beløb i form af afdrag på hovedstol og renter i henhold til en låneaftale med pant i fast ejendom, der indeholder urimelige kontraktvilkår;

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Fortolkning af EU-retten, navnlig artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF, samt ækvivalensprincippet, effektivitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet; artikel 267 TEUF

Præjudicielt spørgsmål

Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler samt ækvivalensprincippet,

effektivitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet fortolkes således, at disse bestemmelser og principper er til hinder for en retslig fortolkning af den nationale lovgivning, hvorefter en forbrugers krav om tilbagebetaling af beløb, der er uretmæssigt opkrævet i henhold til et urimeligt vilkår i en aftale indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, forældes efter udløbet af en frist på ti år, der begynder at løbe fra datoen for hver opfyldelse af forbrugeren forpligtelse, herunder i tilfælde af, at forbrugeren ikke var bekendt med den urimelige karakter af dette vilkår?

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets direktiv af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler: 21. og 24. betragtning til direktivet, artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, og artikel 7, stk. 2

Anførte nationale forskrifter

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (lov af 23. april 1964 om civilret) (Dz. U. nr. 16, pos. 93, som ændret), herefter »den civile lovbog«.

En rettighed ikke må udøves på en måde, der er i strid med rettighedens socio-økonomiske formål eller med samfundslivets principper. En sådan handling eller undladelse fra rettighedsindehaverens side betragtes ikke som en udøvelse af rettigheden og nyder ikke beskyttelse (artikel 5).

Ved forbruger forstås en fysisk person, der som aktør i en retshandel, ikke handler som led i sin virksomhed eller sit erhverv (artikel 22¹).

Med forbehold af de i loven fastsatte undtagelser forældes formuefordringer (artikel 117 § 1).

Efter forældelsesfristens udløb kan den, som har krav på en ydelse, søge fyldestgørelse heraf, medmindre denne har givet afkald på at kunne gøre forældelse gældende. Afkald på at kunne gøre forældelse gældende, der er givet før fristens udløb, er imidlertid ugyldigt (artikel 117 § 2).

Medmindre andet er fastsat i en særbestemmelse, udgør forældelsesfristen ti år, og for så vidt angår krav om periodiske betalinger samt krav i forbindelse med virksomhedsdrift – tre år (artikel 118 i den affattelse, der var gældende til den 8. juli 2018).

Medmindre andet er fastsat i en særbestemmelse, udgør forældelsesfristen seks år, og for så vidt angår krav om periodiske betalinger samt krav i forbindelse med virksomhedsdrift – tre år. Forældelsesfristen udløber dog på kalenderårets sidste dag, medmindre forældelsesfristen er kortere end to år (artikel 118 i den affattelse, der var gældende fra den 9.7.2018).

Forældelsesfristen begynder at løbe fra den dag, hvor kravet er forfaldet. Hvis tidspunktet for, hvornår kravet er forfaldent, er betinget af, at indehaveren foretager en handling, begynder fristen at løbe fra det tidspunkt, hvor kravet er forfaldent, såfremt indehaveren havde handlet hurtigst muligt (artikel 120 § 1).

Forældelsesfristen afbrydes: 1) ved enhver handling ved en domstol eller et andet organ, der er udpeget til at behandle sager eller fuldbyrde krav af en given type eller for en voldgiftsret, direkte foretaget for at håndhæve, fastslå, søge fyldestgørelse af eller sikre et krav; 2) ved anerkendelse af kravet af den person, som kravet er anlagt mod; 3) ved indledning af mægling (artikel 123 § 1).

Forældelsesfristen løber på ny efter hver afbrydelse (artikel 124 § 1).

Hvis forældelsesfristen afbrydes ved en handling i en sag ved en domstol eller et andet organ, der er udpeget til at behandle sager eller fuldbyrde krav af en given type eller for en voldgiftsret eller ved mægling, løber forældelsesfristen ikke igen, før sagen er afsluttet (artikel 124 § 2).

Bestemmelser i en forbruger aftale, som ikke har været genstand for en individuel forhandling, er ikke bindende for forbrugeren, hvis de fastsætter hans rettigheder og pligter på en måde, som er i strid med god forretningsskik, og groft tilsidesætter hans interesser (ulovlige kontraktvilkår). Denne bestemmelse berører ikke vilkår, som fastsætter parternes hovedydelse, herunder prisen eller vederlaget, hvis de er entydigt formuleret (artikel 385¹ § 1),

Såfremt et kontraktvilkår ikke er bindende for forbrugeren i medfør af stk. 1, forbliver aftalen i øvrigt bindende for parterne (artikel 385¹ § 2).

Vilkår i en aftale, der er indgået med en forbruger, som ikke er aftalt individuelt, anses for at være kontraktvilkår, hvis indhold forbrugeren ikke har haft nogen virkelig indflydelse på. Dette gælder navnlig for kontraktvilkår, der stammer fra en standardkontrakt, som kontrahenten har foreslået forbrugeren (art. 385¹ § 3).

Bevisbyrden for, at en bestemmelse er individuelt aftalt, påhviler den part, der påberåber sig dette (art. 385¹ § 4).

Det afgørende for prøvelsen af, om et kontraktvilkår er foreneligt med god moral, er tidspunktet for kontraktens indgåelse under hensyntagen til kontraktens indhold, omstændighederne ved indgåelsen af kontrakten samt de øvrige kontrakter, der er forbundet med kontrakten (artikel 385²).

Enhver, der uden hjemmel har opnået en formuefordel på en andens bekostning, er forpligtet til at tilbagelevere fordelene i form af naturalier og hvis dette ikke er muligt, at tilbagebetale værdien heraf (artikel 405).

Bestemmelserne i de foregående artikler finder særligt anvendelse på uberettigede ydelser (artikel 410 § 1).

En ydelse er uberettiget, hvis den, som har opfyldt ydelsen, slet ikke var forpligtet hertil eller ikke var forpligtet over for den person, som opfyldelsen skete til, eller hvis grundlaget for ydelsen er bortfaldet eller hvis det tilsigtede formål med ydelsen ikke er blevet opnået, eller hvis den retshandel, der lå til grund for ydelsen, var ugyldig og ikke blev gyldig, efter ydelsens opfyldelse (artikel 410 § 2).

Et erstatningskrav for skader forårsaget uden for kontrakt forældes efter udløbet af tre år fra tidspunktet, hvor skadelidte har fået kendskab til skaden og den erstatningspligtige person. Denne periode må dog ikke være længere end ti år fra det tidspunkt, hvor begivenheden, der forårsagede skaden, opstod (den civile lovbogs artikel 442¹ § 1, i den affattelse, der var gældende til den 26. juni 2017).

Et erstatningskrav for skader forårsaget uden for kontrakt forældes efter udløbet af tre år fra tidspunktet, hvor skadelidte har fået kendskab til eller med den fornødne agtpågivenhed burde have fået kendskab til skaden og den erstatningspligtige person. Denne periode må dog ikke være længere end ti år fra det tidspunkt, hvor begivenheden, der forårsagede skaden, opstod (den civile lovbogs artikel 442¹ § 1, i den affattelse, der var gældende fra den 27. juni 2017).

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

- 1 I 2006 indgik parterne en låneaftale med pant i fast ejendom, som var koblet til CHF-kursen, hvis genstand var for sagsøgte at yde sagsøgerne et lån med henblik på at finansiere omkostningerne til opførelsen af et hus. Valutaen, som lånet blev værdiansat i, var CHF. Lånets løbetid var 360 måneder, dvs. fra den 8. august 2006 til den 5. august 2036. Lånet blev tilbagebetalt med faldende afdrag på hovedstol og renter. Lånets oprindelige årlige omkostninger i procent udgjorde 2,25%, som dog midlertidigt blev hævet til 3,25% (i lånets forsikringsperiode). Banken ydede et lån med pant i fast ejendom indekseret i forhold til købsprisen for CHF i henhold til bankens kurstabel. Lånets størrelse, der var angivet i CHF-valutaen, blev fastsat i henhold til købsprisen for CHF-valutaen, der fulgte af bankens vekselkurs tabel på dagen og tidspunktet for udbetalingen af lånet/raten. Lånet havde en variabel rentesats, som på tidspunktet for indgåelsen af aftalen var fastsat til et beløb, der fulgte af aftalen. Der kunne ske ændringer i debitorrenten i tilfælde af ændringer i referencerenten for den pågældende valuta og i tilfælde af ændringer i de økonomiske forhold på penge- og kapitalmarkederne i det land, hvor valutaen værdiansættes. Hovedstolen og renterne blev tilbagebetalt i PLN efter deres konvertering i henhold til salgskursen for CHF, der fulgte af bankens gældende vekselkurs tabel på tidspunktet for tilbagebetalingen.
- 2 Den 8. december 2008 vedtog parterne et tillæg til låneaftalen, hvorefter størrelsen på debitorrenten udgjorde referencesatsen LIBOR 3M forhøjet med en fast bankmarginal på 0,57% gennem hele lånets løbetid.
- 3 Sagsøgerne har i stævningen nedlagt påstand om, at sagsøgte tilpligtes til at tilbagebetale 74 414,52 PLN med lovbestemte renter for forsinket betaling som

følge af sagsøgtes ugrundede berigelse på bekostning af sagsøgerne i forbindelse med opkrævningen af hovedstol og renter af sagsøgerne i henhold til låneaftalen med pant i fast ejendom, som blev indekseret i forhold til CHF-kursen den 4. august 2006. Sagsøgerne har samtidig anført, at såfremt det fastslås, at låneaftalen er ugyldig som følge af, at de ovennævnte kontraktvilkår er urimelige, bør sagsøgte tilbagebetale sagsøgerne et beløb svarende til samtlige betalte låneafdrag, som blev betalt i perioden fra den 5. oktober 2006 til den 5. marts 2010. I sit svarskrift har sagsøgte nedlagt påstand om frifindelse.

- 4 Sagsøgerne har under retsmødet anført, at ingen af de vilkår i låneaftalen, som de har bestridt, har været genstand for individuel forhandling med den sagsøgte bank. Bankens medarbejdere havde ikke fremlagt de historiske CHF/PLN-valutakurser for sagsøgerne, og havde ikke oplyst dem om, at de som følge af indgåelsen af låneaftalen ville være forpligtede til at afholde marginalomkostningerne og kursrisikoen. Sagsøgerne var ikke blevet oplyst om, hvordan de kunne begrænse deres kursrisiko, og de fik ikke forklaret, hvordan den sagsøgte bank udarbejdede sin vekselskurstabel eller hvordan banken fastsatte størrelsen på marginalen. Sagsøgerne blev heller ikke oplyst om, i henhold til hvilke regler rentesatsen på deres lån ville blive ændret, eller navnlig hvilke parametre banken ville tage i betragtning, når den ville træffe beslutning om at ændre rentesatsen. På tidspunktet for indgåelsen af låneaftalen havde sagsøgerne ingen juridisk eller økonomisk uddannelse, de havde ikke erfaring med at arbejde i en bank eller i andre finansielle institutioner, og de havde ingen indtægter eller opsparinger i CHF.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 5 Efter sagsøgernes opfattelse indeholder den omtvistede aftale urimelige kontraktvilkår, herunder konvertering af hovedstolen og afdragene til CHF-kursen (§ 7, stk. 1, og § 11, stk. 5) samt sagsøgtes ret til at ændre lånets rentesats (§ 10, stk. 2). Efter deres opfattelse fører den manglende opretholdelse af de ovennævnte kontraktvilkår til, at sagsøgte har opkrævet for store afdrag for lånet af sagsøgerne, hvorfor de er nået frem til, at sagsøgte skal tilbagebetale et beløb på 74 414,52 PLN, som udgør forskellen mellem summen af de betalte låneafdrag (213 305,35 PLN) og det korrekte beløb for disse afdrag (138 890,83 PLN) for perioden fra den 7. september 2009 til den 6. juni 2017. Sagsøgte er til gengæld af den opfattelse, at låneaftalen, som parterne har indgået, ikke er ugyldig, og at den heller ikke indeholder urimelige kontraktvilkår. Sagsøgte har ligeledes nedlagt påstand om forældelse.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 6 I den foreliggende sag har sagsøgerne anfægtet vilkårene i låneaftalen og i skabelonen, som anvendes af den sagsøgte bank, den såkaldte klausul om konvertering (aftalens § 7, stk. 1, og § 11, stk. 4), og den såkaldte klausul om en variabel rentesats (§ 10, stk. 2, i sin oprindelige formulering). Disse vilkår har

gentagne gange været genstand for domstolsprøvelse, og anses næsten ensartet for at være urimelige kontraktvilkår i henhold til den civile lovbogs artikel 385¹. Tvistens genstand er imidlertid virkningerne af urimeligheden af de ovennævnte vilkår. For så vidt angår den ikke-bindende virkning af klausulerne findes der to modsatrettede opfattelser i den nuværende retspraksis. Ifølge den første opfattelse skal en låneaftale indekseret til en udenlandsk valuta behandles som en låneaftale i PLN, efter at klausulerne om konvertering fjernes. Ifølge den anden opfattelse fører fjernelsen af de ulovlige klausuler om konvertering til, at hele låneaftalen er ugyldig. For så vidt angår virkningerne af klausulen om variable rentesatser (§ 10, stk. 2) er der også opstået to retninger i retspraksis. Ifølge den første bør en låneaftale efter fjernelsen af klausulen om variable rentesatser betragtes som en låneaftale med en fast rentesats med den sats, der var gældende på tidspunktet for indgåelsen af låneaftalen. Ifølge den anden (i øjeblikket fremherskende) retning i retspraksis fører fjernelsen af klausulen om variable rentesatser fra låneaftalen til, at hele aftalen er ugyldig.

- 7 Henset til ovenstående overvejer Sąd Rejonowy (retten i første instans, Polen) at fastslå, at låneaftalen indgået mellem parterne er ugyldig i sin helhed, hvilket både kan følge af fastsættelsen af, at klausulen om konvertering eller klausulen om variable rentesatser (§ 10, stk. 2), såvel som begge disse vilkår, er urimelige. Den forelæggende ret har således taget i betragtning, at indholdet af aftalens § 10, stk. 2, blev ændret som følge af tillægget af 8. december 2008, men vurderingen af, om kontraktvilkårene er ulovlige, bør foretages i henhold til tidspunktet for aftalens indgåelse (den civile lovbogs artikel 385²), mens fastsættelsen af, om aftalens § 10, stk. 2, er et ulovligt kontraktvilkår ville føre til, at aftalen ville være ugyldig, hvorefter låneaftalen ville være ugyldig ex tunc (helt fra begyndelsen), og dermed ville den efterfølgende vedtægt af tillægget være uvirksom. Ugyldigheden af låneaftalen i sin helhed vil betyde, at enhver ydelse, der var opfyldt i henhold til aftalen, ville udgøre en uberettiget ydelse, jf. den civile lovbogs artikel 410, stk. 2, og vil derfor skulle blive tilbagebetalt, jf. den civile lovbogs artikel 405, sammenholdt med den civile lovbogs artikel 410, stk. 1. Sagsøgte ville således kunne kræve, at sagsøgerne tilbagebetaler et beløb svarende til det, der blev udbetalt til dem (455 000 PLN), mens sagsøgerne ville kunne kræve, at sagsøgte tilbagebetaler et beløb svarende til samtlige hidtil betalte afdrag.
- 8 I forbindelse med sagsøgtes påstand om forældelse, som i vid udstrækning vil kunne forhindre, at sagsøgernes krav tages til følge, har den forelæggende ret efterprøvet, om påstanden er begrundet, og har fundet, at bestemmelsen om den almindelige forældelsesfrist, som er på ti år for krav, der er opstået før den 9. juli 2018 (den civile lovbogs artikel 118), bør finde anvendelse på sagsøgernes krav. Tvistens hovedgenstand i denne henseende er således vurderingen af, fra hvornår begyndelsen af forældelsesfristen for sagsøgernes krav skal løbe, og den civile lovbogs artikel 120, stk. 1, første led, har her afgørende betydning. Det følger af retspraksis, at forældelsesfristen for krav om tilbagesøgning af en ugrundet berigelse (uberettiget ydelse) begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor berigelsen (ydelsen) burde blive tilbagebetalt, såfremt kreditor havde anmodet debitor om at opfylde denne forpligtelse på det tidligst mulige tidspunkt, dvs. fra tidspunktet for

opfyldelsen af den uberettigede berigelse, som kræves for tilbagesøgningen heraf uden unødigt forsinkelse. Det er således uden betydning for begyndelsen af forældelsesfristen, hvornår indehaveren har fået kendskab til, at ydelsen var uberettiget, og hvornår vedkommende faktisk anmodede debitoren om tilbagesøgning heraf. Ovennævnte konklusioner finder ligeledes anvendelse på sager om betaling af uberettigede ydelser, der er ydet i henhold til urimelige kontraktvilkår i tilfælde, hvor en part ikke havde kendskab til, at disse vilkår var urimelige. Konsekvensen af ovenstående opfattelse i den foreliggende sag ville være at fastslå, at kravet om tilbagebetaling af ethvert betalt afdrag i perioden fra den 5. oktober 2006 til den 5. marts 2010 forældes efter udløbet af ti år fra tidspunktet for betalingen af de pågældende afdrag. Da søgsmålet med påstand om betaling i den foreliggende sag blev anlagt den 7. august 2019, betyder det, at kravet om tilbagebetaling af et beløb svarende til samtlige afdrag, som blev betalt tidligere end ti år før tidspunktet for sagsanlægget (den 8. august 2019), dvs. før den 7. august 2009, er forældet. Henset til ovenstående er den forelæggende ret i tvivl om den fremlagte fortolkning af den civile lovbogs artikel 120, stk. 1, er forenelig med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF samt ækvivalensprincippet, effektivitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet.

- 9 Forbrugerbeskyttelsen ikke er absolut ¹, og fastsættelse af rimelige, præklusive søgsmålsfrister af hensyn til retssikkerheden er foreneligt med EU-retten ². Samtidig bør nationale bestemmelser vedrørende forbrugerbeskyttelse imidlertid hverken være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer i national ret (ækvivalensprincippet), eller være udformet således, at de i praksis umuliggør eller uforholdsmæssigt vanskeliggør udøvelsen af rettigheder, der hjemles i Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet) ³. Blandt de egnede og effektive midler, som skal sikre forbrugerne en ret til effektive retsmidler, skal der være en mulighed for anlægge et søgsmål eller rejse indsigelse under rimelige processuelle betingelser på en sådan måde, at udøvelsen af deres rettigheder ikke undergives betingelser, bl.a. frister eller afgifter, der mindsker udøvelsen af de rettigheder, som er sikret ved direktiv 93/13 ⁴. Det følger heraf, at EU-retten ikke er til hinder for en national lovgivning, der underlægger et søgsmål med påstand

¹ – Jf. Domstolens dom af 21.12.2016, Gutierrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 68); af 16.7.2020, Caixabank (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 82).

² – Jf. Domstolens dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615 præmis 41); af 21.12.2016, Gutierrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 69); af 16.7.2020, Caixabank (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 82).

³ – Jf. Domstolens dom af 26.10.2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, præmis 24); af 3.4.2019, Aqua Med. (C-266/18, EU:C:2019:282, præmis 47); af 26.6.2019, Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537, præmis 46); af 16.7.2020, Caixabank (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 83).

⁴ – Jf. Domstolens dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 59); af 21.4.2016, Radlinger og Radlingerova (C-377/14, EU:C:2016:283, præmis 40); af 13.9.2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 63).

om at gøre de genoprettende virkninger af denne erklæring gældende en forældelsesfrist, med forbehold for iagttagelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet⁵. Det er derfor nødvendigt at foretage en analyse af, om de pågældende bestemmelser vedrørende forældelsesfristen for forbrugers formueretlige forhold sikrer overholdelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet. Den fastsatte frist skal være tilstrækkelig lang til, at de berørte kan forberede og iværksætte et effektivt retsmiddel⁶. Analysen af bestemmelserne vedrørende forbrugers forældelsesfrister kan imidlertid ikke begrænses til forældelsesfristens varighed, men skal også omfatte betingelserne for dens anvendelse, herunder den metode, der er blevet valgt, for at den nævnte frist begynder at løbe⁷. Der bør her lægges særlig vægt på to af Domstolens domme. I dom af 9.7.2019 fastslog Domstolen, at en forældelsesfrist på tre år, der begynder at løbe fra datoen for den fuldstændige opfyldelse af aftalen, ikke kan sikre forbrugeren en effektiv beskyttelse, eftersom denne frist risikerer at være udløbet, allerede inden forbrugeren har kunnet få kendskab til den urimelige karakter af et vilkår, der er indeholdt i aftalen. En sådan frist gør det derfor uforholdsmæssigt vanskeligt for forbrugeren at udøve de rettigheder, som direktiv 93/13 tillægger denne⁸. Det følger af det ovenstående, at effektivitetsprincippet er til hinder for, at et søgsmål med påstand om tilbagebetaling gøres til genstand for en forældelsesfrist på tre år, der begynder at løbe fra den dato, hvor aftalen ophører, uanset om forbrugeren på denne dato havde eller med rimelighed måtte have haft kendskab til den urimelige karakter af et vilkår i den aftale, som den pågældende har påberåbt sig til støtte for sit tilbagebetalingssøgsmål, idet sådanne forældelsesfrister kan gøre det uforholdsmæssigt vanskeligt for forbrugeren at udøve sine rettigheder i henhold til direktiv 93/13⁹. I dom af 16.9.2019 fastslog Domstolen derimod, at anvendelsen af en femårig forældelsesfrist, som begynder at løbe fra indgåelsen af kontrakten, for så vidt som det indebærer, at forbrugeren kun kan kræve restitution af beløb i henhold til et kontraktvilkår, der anses for at være urimeligt, i de første fem år efter kontraktens underskrivelse, uanset om vedkommende havde eller med rimelighed kunne have haft kendskab til dette vilkårs urimelige karakter, kan således gøre udøvelsen af de rettigheder, som denne forbruger er tillagt ved direktiv 93/13, uforholdsmæssigt vanskelig, og derfor tilsidesætte effektivitetsprincippet, sammenholdt med

⁵ – Jf. Domstolens dom af 16.9.2020, CaixaBank (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 8[4]).

⁶ – Jf. Domstolens dom af 29.10.2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, præmis 29).

⁷ – Jf. Domstolens dom af 9.9.2020, SC Raiffeisen Bank (C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis 61).

⁸ – Jf. Domstolens dom af 9.9.2020, SC Raiffeisen Bank (C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis 67).

⁹ – Jf. Domstolens dom af 9.9.2020, SC Raiffeisen Bank (C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis 75).

retssikkerhedsprincippet¹⁰. Ifølge Domstolens opfattelse bør man således ved analysen af nationale bestemmelser om forældelse, der regulerer søgsmål for så vidt angår deres forenelighed med effektivitetsprincippet, lægge særlig vægt på tidspunktet, hvor fristen for forbrugerens anlæggelse af søgsmål begynder at løbe. I denne henseende er det væsentligt, at den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at forbrugeren kan øve nogen indflydelse på disses indhold¹¹. Det er således muligt, at forbrugerne muligvis ikke er bekendte med, at et vilkår i en kontrakt om et lån mod sikkerhed i fast ejendom er urimeligt eller ikke forstår omfanget af deres rettigheder i henhold til direktiv 93/13¹². En analyse af ovenstående retspraksis synes at antyde, at forældelsesfristen for forbrugerens anlæggelse af søgsmål ikke bør begynde før forbrugeren har kendskab til den urimelige karakter af et kontraktvilkår eller i det mindste, når han med rimelighed måtte forventes at kunne få kendskab hertil. En sådan konklusion synes at være tilfredsstillende, særligt i tilfælde hvor en låneaftale er indgået med en løbetid på 30 år. En forbruger, der har opfyldt en aftale, der indeholder urimelige vilkår, i flere år vil med lav sandsynlighed kunne have haft kendskab til, at disse vilkår var urimelige fra begyndelsen.

- 10 Henset til ovenstående forekommer det, at den tidligere fremlagte restriktive fortolkning af den civile lovbogs artikel 120, stk. 1, udgør en tilsidesættelse af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF, samt effektivitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet. Fortolkningen af ovennævnte bestemmelse i national ret bør derfor foretages på en sådan måde, at forældelsesfristen for forbrugerens krav om tilbagesøgning af en ydelse, der er opfyldt i henhold til en aftale, der indeholder urimelige kontraktvilkår, under alle omstændigheder ikke bør løbe fra tidspunktet for opfyldelsen af ydelsen, men alene når forbrugeren får kendskab til, at det pågældende vilkår er urimeligt. Den ønskede effekt kan ikke alene opnås ved en anvendelse af den civile lovbogs artikel 5 forstået således, at det er muligt at betragte forældelsesfristen som et udtryk for sagsøgte tilsidesættelse af en individuel ret, og følgelig fastsætte, at påberåbelsen af denne indsigelse ikke har nogen retsvirkninger.
- 11 Låneaftaler (særligt lån med pant i fast ejendom) indgås ofte med en løbetid på flere år, og tvister vedrørende lovligheden eller ulovligheden af et kontraktvilkår kan opstå mere end ti år efter indgåelsen af en aftale. Der kan således opstå et spørgsmål om, hvorvidt lovgivningen i national ret er forenelig med artikel 6,

¹⁰ – Jf. Domstolens dom af 16.9.2020, CaixaBank (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 91).

¹¹ – Jf. Domstolens dom af 19.12.2019, Bondora (C-453/18 og C-494/18, EU:C:2019:1118, præmis 40); af 9.9.2020, SC Raiffeisen Bank (C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis 67).

¹² – Jf. Domstolens dom af 13.9.2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, præmis 69); af 16.9.2020, CaixaBank (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 90).

stk. 1, i direktiv 93/13/EØF, da den begrænser den afskrækkende virkning af at fastslå, at et vilkår er urimeligt (risikoen for, at forbrugeren kun inddriver en del af den mangelfuldt opfyldte ydelse i tilfælde af en påstand om forældelse). Eksempelvis vil man i tilfælde af, at en bank opkræver en marginal i forbindelse med konvertering af de betalinger, som forbrugeren har foretaget i PLN til en fremmed valuta, have at gøre med mange krav om tilbagebetaling af marginalen, hvis forældelsesfrist begynder at løbe separat for hvert afdrag, der betales af låntageren.

- 12 Med hensyn til spørgsmålet om udløbet af bankens forældelsesfrist for tilbagebetaling af lånets hovedstol, har selve Domstolen fastslået, at en annullation af aftalen som følge af, at dele af kontraktvilkårene er urimelige, i princippet har de samme konsekvenser som den omstændighed, at det skyldige lånebeløb straks forfalder til betaling¹³. Der er ingen tvivl om, at forældelsesfristen for bankens krav, såfremt det vedrører bankens økonomiske virksomhed, udgør tre år (den civile lovbogs 118). Derimod indebærer anvendelsen af den civile lovbogs artikel 120, stk. 1, i henhold til den ovenfor nævnte retspraksis, at denne frist bør begynde at løbe fra tidspunktet for udbetalingen af lånet, således at bankens krav om tilbagebetaling af det tilsvarende beløb af lånets hovedstol i den foreliggende sag er forældet i sin helhed.
- 13 En situation, hvor forbrugers krav om tilbagebetaling som følge af ugrundet berigelse i henhold til en ugyldig låneaftale vil betragtes som i det mindste delvist forældet, såfremt et lignende krav fra banken slet ikke er forældet (og dette til trods for den formelt kortere forældelsesfrist), ville være særligt skadelig for forbrugerne, og ville bestemt ikke opfylde garantierne i direktiv 93/13. I dette tilfælde kan selv forbrugere, der kender og forstår deres rettigheder, afskrækkes fra at forfølge dem af frygt for, at de i bedste fald kun kan få tilbagebetalt en del af de opfyldte ydelser, mens banken vil have ret til at inddrive samtlige skyldige beløb fra forbrugerne.
- 14 Der er derfor grundlag for at stille spørgsmålet om, hvorvidt en konstatering af, at en forbrugers krav er forældet af ovenstående grunde, ikke er i strid med ækvivalensprincippet. Det følger af Domstolens praksis, at det er en betingelse for, at dette princip er overholdt, at den pågældende nationale regel finder anvendelse uden forskel på søgsmål, der vedrører de rettigheder, som borgerne har i henhold til EU-retten, og søgsmål, der vedrører tilsidesættelse af national ret, og hvor sagsgenstanden og søgsmålsgrundlaget er lignende¹⁴. Der kan også ses en tilsidesættelse af ækvivalensprincippet af en anden grund, navnlig henset til den væsentlige forskel på, hvornår forældelsesfristen begynder at løbe for krav om erstatning uden for kontrakt (den civile lovbogs artikel 442¹, stk. 1), som ikke kan

¹³ – Jf. Domstolens dom af 30.4.2014, Kásler (C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 84); af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia (C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 58).

¹⁴ – Jf. Domstolens dom af 27.2.2014, Pohotovost (C-470/12, EU:C:2014:101, præmis 47); af 9.9.2020, SC Raiffeisen Bank (C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis [76]).

begynde at løbe, før skadelidte har fået kendskab til skaden og den erstatningspligtiges identitet, og kravet om tilbagesøgning af fejlagtigt udbetalte beløb (den civile lovbogs artikel 120, stk. 1). Disse to krav har visse fællestræk, navnlig at de er eksempler på krav, der ikke udspringer af retlige handlinger (herunder aftaler), men af faktiske omstændigheder, som i henhold til loven har visse retsvirkninger. En sådan forskel er således udtryk for en tilsidesættelse af ækvivalensprincippet. Hvis en forbruger således mister sine midler til banken i en sag om erstatning uden for kontrakt mod banken eller en person, som banken er ansvarlig for, vil forbrugerens forældelsesfrist således begynde at løbe senere, jf. den civile lovbogs artikel 442¹, stk. 1. Det er vanskeligt at finde grunde, der kan retfærdiggøre differentieringen af forbrugerens stilling i de to fremlagte tilfælde.

- 15 Den forelæggende ret foreslår følgende besvarelse: artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler samt ækvivalensprincippet, effektivitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet skal fortolkes således, at disse bestemmelser og principper er til hinder for en retslig fortolkning af den nationale lovgivning, hvorefter en forbrugers krav om tilbagebetaling af beløb, der er uretmæssigt opkrævet på grundlag af et urimeligt vilkår i en aftale indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, begynder at løbe før forbrugeren får kendskab til, at et kontraktvilkår er urimeligt, eller før den pågældende med rimelighed burde have fået kendskab hertil.